

УДК 338.246.2

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-294-3-49

ТКАЧЕНКО А. М.

ORCID ID: 0000-0002-1823-2579

e-mail: alla0676128584@gmail.com

Національний університет «Запорізька політехніка»

БУГРИМ О. Ю.

e-mail: albugrim@ukr.net

Національний університет «Запорізька політехніка»

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток підприємств будівельної галузі передбачає наявність належних екологічних стратегій. Екологічна стратегія є способом досягнення цілей суб'єкта господарювання, котрий відрізняється від других способів своєю новизною, насамперед для цього підприємства, для галузі, покупців, держави в цілому тощо. Саме розбіжність у підходах дає змогу менеджерам націлити пильну увагу на використання належного методичного забезпечення, котре враховує основні вимоги, які мають бути задіяні в процесі стратегічного планування. Завдяки отакому підходу забезпечується розробка чіткої і життєздатної стратегії, спроможної забезпечити підприємству стійкі та тривалі конкурентні привілеї. Наразі на території України чимало будівельних підприємств мають зацікавленість в тому, щоб домогтись належної екологічної продуктивності, прагнуть контролювати вплив на довкілля. Для дієвої реалізації стратегії будівельного підприємства, враховуючи його екологічну відповідальність, повинно бути окреслено перелік критеріїв, за котрими може бути сформований прийнятний її рівень. Суперечлива природа формування ефективної екологічної стратегії продукує розв'язання задач за виваженням підходом, а також оптимізації механізмів існування міжнародних товарних ринків. Екологічна стратегія безпосередньо має розглядатись у взаємозв'язку із фронтальною специфікою, тенденціями, динамікою наявності екологічної свідомості здійснення господарських ухвал у всіх царинах та на всіх щаблях їх діяльності. Передовий досвід розвинутих держав щодо інтеграції екологічної політики в усі галузі економіки та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління демонструє те, що сталий розвиток держави неможливий без екологічного складника. Наразі будівельні підприємства впроваджують у виробництво нові стандарти екологічного менеджменту, що актуально для вітчизняних підприємств задля підвищення їх конкурентоспроможності. Екологічний менеджмент спирається на сукупність форм, методів, засобів управління виробничими процесами для досягнення екологічної та економічної ефективності з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств. Відповідно, досягнення конкурентної переваги підприємства базується не лише на нижчій собівартості продукції порівняно з конкурентами, але й на ефективній управлінській системі, активному впровадженні інновацій, у тому числі й екологічно чистих технологій. Стратегія екологічної політики має визначати не лише пріоритетні цілі та напрями, але і відповідні заходи та засоби для їх реалізації з урахуванням реального стану довкілля та тенденцій до змін у ньому, потреб соціального та економічного розвитку країни на основі фундаментальних доктринальних положень. Виявлення можливих негативних екологічних наслідків ведення діяльності в будівельній галузі, превентивне усунення можливих загроз у цій сфері стають основою успішного функціонування компаній, які націлені на розвиток та визнання.

Ключові слова: екологічна стратегія, будівельна галузь, екологічний менеджмент, конкурентоспроможність.

ALLA TKACHENKO, ALEXSANDER BUGRIM

“Zaporizhzhia Polytechnic” National University

ECOLOGICAL STRATEGY OF CONSTRUCTION ENTERPRISE DEVELOPMENT

The development of construction companies requires appropriate environmental strategies. Environmental strategy is a new way to achieve the goals of the business entity. Differences in approaches allow managers to pay attention to the use of appropriate methodological support. This methodological support takes into account the basic requirements that must be involved in the process of strategic planning. This approach ensures the development of a clear strategy to ensure sustainable and long-term competitive advantages of the enterprise. In Ukraine, construction companies are interested in controlling the environmental impact. For the effective implementation of the strategy of the construction company it is important to take into account its environmental component. The contradictory nature of the formation of an effective environmental strategy stimulates the optimization of the mechanisms of functioning of international commodity markets. Environmental strategy should be considered in conjunction with the specifics, trends and dynamics of economic decision-making. The best practices of developed countries confirm that sustainable development is impossible without the environmental component. Construction companies are introducing new environmental management standards into production. This is relevant for domestic enterprises to increase their competitiveness. Environmental management is based on a set of forms, methods, tools for managing production processes to achieve environmental and economic efficiency. The purpose of this is to increase the competitiveness of enterprises. Accordingly, the achievement of competitive advantage of the enterprise is based on lower production costs compared to competitors. In addition to this factor, competitiveness is based on an effective management system, active implementation of innovations (including environmentally friendly technologies). The strategy of environmental policy should take into account the real trends of environmental change, the needs of social and economic development of the country on the basis of fundamental doctrinal provisions. For the successful operation of companies, it is important to identify the negative environmental consequences of activities in the construction industry and prevent possible threats in this area.

Key words: ecological strategy, construction industry, ecological management, competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Розвиток підприємств будівельної галузі передбачає наявність належних екологічних стратегій.

Формування подібної стратегії передусім передбачає дослідження її ролі для всебічного розвитку будівельних підприємств. Саме розбіжність у підходах дає змогу менеджерам націлити пильну увагу на використання належного методичного забезпечення, котре враховує основні вимоги, що мають бути задіяні в процесі стратегічного планування.

Новий трансформований погляд на це питання торкається всіх сфер виробничо-господарської діяльності та управління, який варто реалізовувати на кожному етапі життєвого циклу будівельних підприємств, що потребує повного ресурсного та організаційно-управлінського забезпечення здійснюваного на підґрунті симбіозу наукових та інтелектуальних здібностей та термінового запровадження у практичну діяльність.

Екологічна стратегія є способом досягнення цілей суб'єкта господарювання, котрий різниться від других способів своєю новизною, насамперед для цього підприємства, для галузі, покупців, держави в цілому тощо. Будь-яким стратегічним діям будівельного підприємства притаманна наявність інноваційного характеру, адже вони так чи інакше базуються на новаціях в економічній, виробничій, збутовій чи адміністративній сферах [1, с. 165].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями формування екологічної стратегії розвитку суб'єктів господарювання займалось багато науковців, зокрема Божанова В.В., Глуха В.В., Кононова В.В., Козаченко Т.П., Лісовський С.А., Маруняк С.О., Руденко Л.Г., Хилько М.І. та ін.. В той же час існує нагальна потреба систематизації поглядів щодо даної проблематики.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є систематизація основних наукових підходів до розвитку будівельних підприємств в площині державної політики управління екологічною стратегією.

Виклад основного матеріалу дослідження

Формування екологічної стратегії розвитку будівельних підприємств базується на дослідженні зовнішніх факторів, які впливають на суб'єкт господарювання з урахуванням внутрішніх сильних та слабких сторонах. Завдяки такому підходу забезпечується розробка чіткої і життєздатної стратегії, спроможної забезпечити підприємству стійкі та тривалі конкурентні привілеї. Формування екологічної стратегії підприємств будівельної галузі знаходиться в площині загального стратегічного керування, спираючись на загальні підходи до стратегічного управління та використовуючи комплексний інтегрований підхід [2, с. 173].

Доцільність формування стратегії на рівні підприємства передбачає п'ять першочергових етапів:

1. Етап позиціонування. У межах загальної стадії варто окреслити мету розвитку суб'єкта господарювання, місію щодо стратегічного розвитку підприємства та місце щодо стратегічного розвитку підприємства в системі загального розвитку стратегії інших суб'єктів.

2. Етап дослідження показників розвитку суб'єкта господарювання. В межах зазначеного етапу доцільно оцінити: документальне забезпечення стратегічного керування, проаналізувати основні документи розвитку, порівнюючи їх з плановими та звітними даними.

3. Етап розроблення стратегії включає альтернативний вибір, розроблення цільових орієнтирів для кожного вектора економічної стратегії суб'єкта господарювання.

4. Етап запровадження екологічної стратегії передбачає виразне здійснення передбачуваних показників, а також моніторинг їх досягнення та встановлення відхилення.

5. Етап оцінювання продуктивності запровадження екологічної стратегії передбачає оцінювання порівняльних даних з попередніми показниками [4, с.56].

Охорона оточуючого середовища враховує збереження та регенерацію природних ресурсів з метою безпосереднього попередження явного та опосередкованого від'ємного впливу наслідків життєдіяльності людини на довкілля та здоров'я людей.

Наразі на території України чимало будівельних підприємств мають зацікавленість в тому, щоб домогтись належної екологічної продуктивності, прагнуть контролювати вплив на довкілля. Все це відбувається в умовах посилення та удосконалення законодавства, яке спрямоване на охорону довкілля. Екологічна політика має здійснюватись не окремими суб'єктами господарювання, а вирішуватись на рівні держави, залучаючи усіх, хто має вплив на довкілля. Екологічна політика держави повинна здійснюватись у межах чітко структурованої системи державного керування на всіх рівнях (суб'єктному, регіональному, галузевому та державному) [3, с.11].

Для дієвої реалізації стратегії будівельного підприємства, враховуючи його екологічну відповідальність, повинно бути окреслено перелік критеріїв, за котрими може бути сформований прийнятний її рівень. Усі критерії варто поділити на дві групи: ті, котрі відносяться до сфери беззаперечного дотримання екологічних зобов'язань, і ті, котрі припадають до особистого екологічного починання суб'єкта господарювання і позначаються як добровільні. До гурту критеріїв суб'єктивної екологічної ініціативи доречно включити дві підгрупи ознак: керування екологією будівельного виробництва та продуктивність спілкувань із зацікавленими суб'єктами. Тобто використовуючи ці еталони, можна стверджувати про факт дотримання сформованої концепції відповідальності конкретного суб'єкта господарювання в екологічній сфері. Таким чином, поряд з управлінськими і ринковими важелями регулювання природокористування

чималу роль відіграють також методи та інструменти реалізації екологічної політики, започатковані на добровільних укладах між органами державного управління, суб'єктами-природокористувачами, населенням стосовно забезпечення екологічної безпеки у площині виробництва і використання продукції, оздоровлення довкілля [5, с. 21].

Суперечлива природа формування ефективної екологічної стратегії продукує розв'язок задач за виваженим підходом, а також оптимізації механізмів існування міжнародних товарних ринків. Ключовою ланкою у даному процесі повинно стати запровадження глобальної стратегії їх екологізації. Тому саме вона має визначати пріоритетну мету, етапи, принципи, завдання, форми, методи, важелі, інструменти дієвого запровадження екологічних норм в межах певних ринків та загалом міжнародної спільноти. Тому варто аналізувати передумови формування стратегії екологізації міжнародних товарних ринків з окресленням конкретних завдань, необхідних для безпосередньої її реалізації.

Екологічна стратегія безпосередньо має розглядатись у взаємозв'язку із фронтальною специфікою, тенденціями, динамікою наявності екологічної свідомості здійснення господарських ухвал у всіх царинах та на всіх щаблях їх діяльності. Виходячи із визначення стратегії як сукупності інструментів, методів та реальних заходів тривалого характеру, цілеспрямованих на досягнення основоположної мети розвитку, варто використовувати комплексний підхід стосовно окреслення стратегічних векторів розвитку складових загальної системи світового господарства, спираючись на екологізаційний фактор. Доцільність його врахування не тільки продукує сучасні вектори розвитку міжнародних товарних ринків, вона стала неспростовним підніжжям інноваційних технологічних ухвал і модерних тенденцій їх взаємодіяння з довкіллям.

Стратегічна взаємодія постатей міжнародної системи спонукає вироблення колективного комплексу кроків, впливів, заходів, котрі б забезпечували її розвиток поряд зі скороченням від'ємного навантаження та на формування екологічних починань у реалізації векторів економічної взаємодії. Подібний процес обтяжується наявністю протиріч розвитку екологічних аспектів. Зокрема втілює вплив, з одного боку, на діяльність товарних ринків, а з іншого – породжує щільний зв'язок особливостей їх розвитку. Насамперед, варто зауважити, що інтенсифікація та нарощення торговельної співпраці зумовлює погіршення її екологізаційної домінантності та потребує розроблення важелів, які б дали змогу врахувати взаємовигідне співробітництво, враховуючи всі аспекти даного питання. З-поміж головних чинників, що позначаються на формуванні стратегії екологізації міжнародних товарних ринків, необхідно виокремити наступні: вичерпність сучасної ресурсної бази, розвиток новацій, екологічна ефективність, розвиток зв'язків між державами світу, підвищення до екологічності вимог світових ринків, позитивні зміни у структурі міжнародної торгівлі, суттєве зростання навантаження у площині економічної взаємодії на оточуюче середовище, екологічні канони до нинішніх умов виробництва та реалізації продукції [6, с.55].

До основних векторів розвитку нинішньої екологічної політики нашої країни можна віднести:

- формування модерного економічного та правового механізму регулювання стосовно впливу господарської, військової та другої діяльності на довкілля;
- поліпшення законодавства з охорони довкілля та його акомодацию до сучасної соціальної та економічної моделі;
- удосконалення підходів до формування стандартів з охорони довкілля;
- створення на державному рівні цілісного порядку екологічного моніторингу;
- стимулювання введення екологічно прозорих і ресурсозберігаючих технологій;
- піднесення інституцій екологічної експертизи;
- розвиток бізнесу у царині екології;
- розширення безпосередньої участі громадян у прийнятті ухвал у царині природоохоронної діяльності;
- зміцнення співробітництва з зарубіжними партнерами в сфері охорони довкілля;
- створення дієвої системи повсякденної екологічної освіти [3, с.12].

Досвід розвинутих держав показує, що результативне керування охороною довкілля дозволяє подальше формування соціального та економічного піднесення з мінімальним впливом. Прогресивний досвід цивілізованих країн стосовно інтеграції екологічної політики в провідні сфери економіки та вдосконалення цілісної системи екологічного керування показує те, що тривкий розвиток держави нездійснений без наявності екологічного компонента.

Нинішні тенденції, стратегічні основи та далекосяжні спрямування сталого розвитку нашої країни в глобальному оточенні на основі розгляду й оцінювання сучасних наукових концепцій в контексті весвітніх господарських положень відповідно до існуючих стратегічних можливостей держави започатковано Інститутом економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України. Продуктивне керування охороною довкілля формує перспективу для соціального та економічного розвитку нашої країни без погіршення довкілля. Обрання найбільш дієвих векторів урядового регулювання у царині охорони довкілля є доволі актуальним вектором під час запровадження реформ.

Сучасна екологічна політика країни формується з врахуванням активності й супротивних громадських інституцій, знаходячись з ними в тісному співробітництві. Утім завершальний результат

урядової екологічної політики досягається безпосередньо завдяки діяльності не лише держави та її інституцій, але й других постатей, діяльність яких цілеспрямована на екологічну безпеку в площині чинного законодавства. Однак наявна нині законодавча база вирішення проблем екології, що регламентується Законом нашої країни «Про державне прогнозування та розроблення програм ергономічного і соціального розвитку України» повною мірою не відповідає канонам епохи [7, с. 92].

Наша країна намагається впроваджувати виразні напрацювання ЄС стосовно збереження довкілля, в тому числі і за допомогою екологізації на рівні територіального планування. Нинішній порядок територіального планування в нашій країні сформувався під дією низки чинників і наразі поєднує практику пострадянського, національного планування та окремі деталі європейських практик. Приміром, здійснено спроби інтеграції Основних положень сталого просторового розвитку Європи, а також поодиноких рішень СЕМАТ (Європейська конференція міністрів, відповідальних за регіональне планування). Втім, процес перетворення радянського планувального спадку проходить доволі поволі, передусім через серйозні відміни у підходах до реалізації та методології. Варто відзначити недоліки у царині індикації просторового розвитку. Наша країна не має затвердженого порядку відповідних індикаторів, крім ланцюга показників, котрими користуються в Генеральній схемі планування певної території. Доки що не запроваджено в діяльність і європейську систему розроблення стратегій просторового розвитку. Окрім того в нашій країні не започаткована Стратегія збалансованого розвитку. Тому, комплексне оцінювання соціальних та економічних процесів і впливів їх на довкілля майже не відбувається.

Наразі основи галузевого планування в нашій країні здійснюється в площині дії понад сотні нормативних актів (Конституція, Кодекси, Постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів, Закони, накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства). Узагалі нормативно-законодавчу базу в царині територіального планування можна в цілому вважати започаткованою, хоча питання погоджування поодиноких канонів, уніфікації правил та визначень, розмежування прав та обов'язків суб'єктів даного процесу лишаються болючими, і ця база містить багато недоліків. Разом з тим, в межах планування, дотепер не вдається розв'язати проблему збереження довкілля загалом. У країнах ЄС це питання усвідомлено давно, і свого часу було започатковано введення визначного для визначення поточного стану і перспектив розвитку процедури формування стратегічної екологічної оцінки (СЕО) [8, с. 7].

СЕО характеризують безперервний процес вираження та обліку чинників і потенціальних результатів політики, стратегій, платформ, котрі розробляються і запроваджуються. Спираючись на це, стратегічна екологічна оцінка є невід'ємною частиною нинішнього стратегічного планування та важелем екологічної політики, націленої на збалансування інтересів зацікавлених учасників у ході розроблення і здійснення планів, програм і стратегій.

Застосування процедур СЕО безпосередньо пов'язане з фундаментальною оцінкою взаємин між розвитком та довкіллям, котре зазнало помітних перемін з початку нинішнього екологічного руху. Доречно зауважити, що СЕО здобула міжнародне визнання як провідний важель інтеграції екологічних пріоритетів при здійсненні стратегічного планування та прийнятті стратегічних ухвал.

Отже першорядна задача, котра ставиться перед СЕО, полягає в забезпеченні вживання екологічних ініціатив при розробленні стратегічних документів, а результати реалізації подібних документів мають для довкілля бути мінімальними.

Вітчизняні вчені зазвичай у своїх роботах звертали увагу на проблематику імплементації СЕО в національну політику, утім питання покращення методичних підходів до запровадження СЕО лишаються нагальними і вимагають підвищеної опіки.

Практика проведення СЕО в нашій країні знаходиться на первинній стадії і носить характер порізаних пілотних проектів, але її розвиток вельми цінний для забезпечення інтегрованості екологічної політики. Саме стратегічна екологічна оцінка сприяє примноженню якості адміністративних рішень, пригальмувати рівень конфліктів між суспільством і владою та мінімізувати ризик появи вартісних похибок у майбутньому в ході виконання стратегічного документу [9, с. 99].

Останніми роками компанії-лідери світових ринків наполегливо сконцентрувалися на виконанні концепції сталого розвитку. Наразі все активніше задля підвищення конкурентоспроможності в Україні будівельні підприємства впроваджують у виробничу сферу нові норми екологічного управління. Розуміння екологічного управління доволі нове, оскільки його використання пов'язано з перетвореннями в національний економіці та її ринковим спрямуванням. Історичний розріст екологічного управління в розвинених країнах можна оцінити умовним виокремленням трьох його провідних стадій. Перша стадія розвитку екологічного управління – рання – триває з першої половини ХХ сторіччя до 1970 р. Для неї притаманним є брак законодавчо регламентованих правил та норм екологічної безпеки.

Екологічний менеджмент – це сукупність методів, форм, прийомів керування виробничими процесами задля успіху економічної та екологічної продуктивності з метою суттєвого підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Незалежно від підходу стосовно та трактування сутності екологічного менеджменту всі вони говорять про доцільність та закономірність вживання його для формування конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Конкурентні переваги, які мають підприємства, можуть бути технологічними, конструктивними,

інформаційними, кваліфікаційними, управлінськими, спадковими тощо. При цьому їх основним мірилом є ступінь продуктивності виробництва. Наразі конкурентні переваги фігурують тоді, коли суб'єкт господарювання може одержати прибутковість, вищу від посереднього показника за окресленим видом виробничої діяльності чи сегментом певного ринку. Таким чином, успіхи конкурентної переваги суб'єкта господарювання ґрунтуються на початковій собівартості відносно до конкурентів, продуктивній адміністративній системі, активному запровадженні нововведень. Як показує досвід цивілізованих держав, екологічно чисті виробництва панують у будь-якій галузі, є високо прибутковими. Завдяки запровадженню сучасних екологічних технологій досягається суттєве скорочення виробничих витрат суб'єкта господарювання, суттєве підвищення рівня конкурентоспроможності продукції, а також безпосереднє досягнення стратегічних переваг [10, с. 118].

Г.І. Балюк наголошує, що державна екологічна політика – це винятковий вид державної політики. Акцентуючи увагу на такій основній рисі державної екологічної політики, як її державно-вольовий характер, необхідно підкреслити і низку її специфічних ознак. Вона побудована на праві та пов'язана з правом (і не лише з екологічним), водночас екологічне право є об'єктом державної екологічної політики і одночасно одним з найважливіших засобів її реалізації. Вона має різні рівні (загальнодержавний, регіональний, муніципальний, локальний), здійснюється правовими методами, спирається на примус, є публічною, офіційною. Держава як основний суб'єкт державної екологічної політики має виділяти пріоритетні цінності – гарантування екологічної безпеки, підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду Українського народу [12, с.188].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Стратегія захисту довкілля має розкривати не тільки першочергові завдання та головні вектори, але й пріоритетні вектори та прийоми для їх здійснення з урахуванням конкретного стану та тенденцій щодо бажаних змін у ньому, вимог економічного та соціального розвитку нашої країни на основі розгорнутих доктринальних принципів. Оце і є наслідком здійснення фундаментальних досліджень, які пов'язані з ґрунтовним розглядом природи подій, з'ясуванням тенденцій та закономірностей розвитку. Ефективність екологічної політики на рівні держави напряму залежить від продуктивності інструментів її прагматичного здійснення. Нині законодавство України у площині захисту довкілля вимагає інтеграції в життя країни на рівні реформування системи належних законодавчих постанов. Система керування в сфері охорони довкілля цілеспрямована на здійснення та покращання політики в охорони оточуючого середовища, створення надійного виробничого середовища у кожного суб'єкта господарювання, охорону інтересів співробітників, котрі постраждали від забруднення довкілля, забезпечення результативного взаємодіяння постатей соціальних та трудових взаємовідносин у рішенні проблем охорони навколишнього середовища. Першорядним завданням нашої держави в нинішніх умовах є стрімке запровадження такого порядку регуляторів, котрі ґрунтуються на комбінації вигідних важелів заохочення та змушують адміністрацію підприємства запровадити ресурсозберігаючі та природоохоронні заходи. Перспективним є впровадження сучасних регуляторів природокористування, таких як гнучкі екологічні податки, різні податкові пільги тощо. Задля забезпечення відповідного екологічного стану зловідомим лишається питання запровадження важелів проектно-орієнтованого керування. Наразі в нашій країні регулювання охорони довкілля відбувається за сприянням механізму адміністративних та правових форм керування. Важливими є екологічні стандарти, котрі розробляються на основі чинного законодавства з урахуванням нагальних вимог. Стандарти якості природного середовища — єдині вимоги, правила і нормативи, що відповідають сучасному рівню науково-технічного прогресу і висуваються до організацій з метою охорони природи на основі правильного співвідношення екологічних і економічних інтересів. Тому концепція політики в площині екології постійно удосконалюється, розкриваючи сучасні рішення проблем охорони довкілля. За останні два роки в Україні відбулися вагомі політичні зміни з усвідомленням політичною елітою неминучої децентралізації влади. Результатом проведення реформ, які відбуваються в Україні, повинно стати поліпшення соціально-економічних умов громадян, у тому числі й забезпечення екологічного розвитку. Під час подальшого реформування вітчизняні владні інститути мають розробити дієвий механізм сталого розвитку країни з урахуванням екологічного складника. А це залежить не стільки від формулювання на папері тієї чи іншої економічної політики, скільки від ефективного використання соціального капіталу на методологічних засадах проектного та програмного управління розвитком. Справа захисту довкілля набуває чималого розвитку на глобальному рівні. Будівельні підприємства зобов'язані мати виразне уявлення екологічних наслідків особистої діяльності. Вираження потенціальних від'ємних екологічних наслідків виробничої діяльності в сфері будівництва є основою вдалого функціонування суб'єкта господарювання.

Література

1. Pozhueva T. O. (2010). Innovatsiina stratehiia pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Innovative strategy of the enterprise in modern conditions]. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy - Bulletin of Economic Science of Ukraine, 1(17), 163–167.
2. Шпатакова О.Л. Сутність поняття екологічної стратегії будівельного підприємства. Причорноморські економічні студії. Сер. Економіка та управління підприємствами, 2019. Випуск 43. С. 120–125.

3. Глуха В.В. Теоретичні засади розвитку державної екологічної політики України. Держава та регіони. Сер. Державне управління, 2016. № 1 (53). С. 11–15.
4. Божанова В.В., Кононова В.В., Шпатакова О.Л. Методологія формування екологічної стратегії будівельного підприємства. Економічна наука. Сер. Інвестиції: практика та досвід, 2019. № 28. С. 14–21.
5. Белобородова М. В. Особливості впровадження екологічної відповідальності в стратегію розвитку промислових підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. Випуск 17, частина 1. С. 20–24.
6. Цибуляк А.Г. Глобальні стратегії екологізації світових товарних ринків. Економічна наука. Економіка та держава. 2016. № 8. С. 54–57.
7. Якушев Д. Сучасні тенденції державної екологічної політики в Україні в контексті концепції сталого розвитку. Механізми державного управління. Сер. Державне управління та місцеве самоврядування, 2016. Вип. 4(31). С. 92–97.
8. Руденко Л.Г., Лісовський С.А., Маруняк Є.О. Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні. Український географічний журнал. 2016. № 2. С. 3–12.
9. Козаченко Т. П. Стратегічна екологічна оцінка в Україні: проблеми та перспективи. Державне управління. Сер. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 16. С. 98–101.
10. Демяненко К.А. Сутність екологічного менеджменту та конкурентоспроможності підприємства. Економічний аналіз, 2015. Том 19. № 3. С. 114–121.
11. Коленов О.М. Стан правового забезпечення державної екологічної політики України. URL: [Visnyk_NUCZU_22_2016_2\(5\).pdf](#)
12. Марич Х. Співвідношення державної екологічної політики і екологічного законодавства України. Екологічне право. 2019. № 11. С. 187–191.

References

1. Pozhuieva T. O. (2010). Innovatsiina stratehiia pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Innovative strategy of the enterprise in modern conditions]. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy - Bulletin of Economic Science of Ukraine, 1(17), 163–167.
2. Shpatakova O.L. Sutnist poniattia ekolohichnoi stratehii budivelnoho pidpriemstva. Prychornomorski ekonomichni studii. Ser. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy, 2019. Vypusk 43. S. 120–125.
3. Hlukha V.V. Teoretychni zasady rozvytku derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy. Derzhava ta rehiony. Ser. Derzhavne upravlinnia, 2016. № 1 (53). S. 11–15.
4. Bozhanova V.V., Kononova V.V., Shpatakova O.L. Metodolohiia formuvannia ekolohichnoi stratehii budivelnoho pidpriemstva. Ekonomichna nauka. Ser. Investysii: praktyka ta dosvid, 2019. № 28. S. 14–21.
5. Bieloborodova M. V. Osoblyvosti vprovadzhennia ekolohichnoi vidpovidalnosti v stratehiu rozvytku promyslovykh pidpriemstv. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo, 2018. Vypusk 17, chastyna 1. S. 20–24.
6. Tsybuliak A.H. Hlobalni stratehii ekolohizatsii svitovykh tovarnykh rynkiv. Ekonomichna nauka. Ekonomika ta derzhava. 2016. № 8. S. 54–57.
7. Yakushev D. Suchasni tendentsii derzhavnoi ekolohichnoi polityky v Ukraini v konteksti kontseptsii staloho rozvytku. Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia. Ser. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia, 2016. Vyp. 4(31). S. 92–97.
8. Rudenko L.H., Lisovskyi S.A., Maruniak Ye.O. Dosvid zastosuvannia stratehichnoi ekolohichnoi otsinky v protsesy planuvannia v Ukraini. Ukrainnyi heohrafichnyi zhurnal. 2016. № 2. S. 3–12.
9. Kozachenko T. P. Stratehichna ekolohichna otsinka v ukraini: problemy ta perspektivy. Derzhavne upravlinnia. Ser. Investysii: praktyka ta dosvid. 2018. № 16. S. 98–101.
10. Demianenko K.A. Sutnist ekolohichnoho menedzhmentu ta konkurentospromozhnosti pidpriemstva. Ekonomichniy analiz, 2015. Tom 19. № 3. S. 114–121.
11. Kolienov O.M. Stan pravovoho zabezpechennia derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy. URL: [Visnyk_NUCZU_22_2016_2\(5\).pdf](#)
12. Marych Kh. Spivvidnoshennia derzhavnoi ekolohichnoi polityky i ekolohichnoho zakonodavstva Ukrainy. Ekolohichne pravo, 2019. № 11. S. 187–191.

Надійшла / Paper received : 21.02.2021

Надрукована / Printed : 10.03.2021